

Asia: VN/7901/2024

Hallituksen esityksen muotoon laadittu työryhmämietintö kuolinpesän sähköistä asiointia koskevaksi lainsäädännöksi

1. Laki kuolinpesän palvelualustasta

Lausuntonne:

Palvelualustallailla muodostetaan Verohallinnolle tehtävä ylläpitää uutta poikkihallinnollista palvelualustaa, jolla tarjotaan paitsi Verohallinnon perustehtäviin kuuluvia palveluita myös muita kuolinpesän hoitoon liittyviä palveluita.

Verohallinnolle esitetään mietinnössä kolmea uutta lakisääteistä tehtävää: kuolinpesän osakasrekisterin asiakaskäyttöliittymän toteuttaminen, välineen luominen perukirjan laatimiseksi ja asiakirjojen säilytyspalvelun ("asiakirjasalkun") toteuttaminen.

Esitetyn lain sääntelyn pohjalta uudistus voidaan toteuttaa hallitusti ja hankkeen tavoitteita edistävällä tavalla. Verohallinto kiinnittää huomiota muutamaan keskeisimpään ratkaisuun, joita on välttämätöntä edistää jatkovalmistelussa.

Osakasrekisterin tietosisältö ja sen toimiminen suomi.fi-valtuuksien taustarekisterinä on se väline, jolla palvelualustalle pääsyä voidaan hallita. Palvelualustalle voidaan päästää vain ne henkilöt, joilla on oikeus nähdä kaikki palvelualustalla oleva tietosisältö. Jos kuolinpesän osakasrekisterin tietosisältöön mahdollisesti jatkovalmistelussa tehdään muutoksia, ne eivät saa vaarantaa rekisterin käyttökelpoisuutta palvelualustan sisäänpääsyoikeuden hallinnoinnissa.

Lisäksi on tärkeää, että palvelualustalla tarjottavista palveluista ei pidä tarpeettomasti luoda yhteishallintotoimia, joiden käyttö vaatii nimenomaisia toimenpiteitä kaikilta osakkailta erikseen. Esitetyt sääntelyratkaisut ovat tältä osin toimivia, kun palveluissa toimijaksi on joko yksilöity selvästi tietty henkilö eli kuolinpesän ilmoittaja, tai sitten jokainen osakas voi itsenäisesti tehdä toimia, kuten käyttää asiakirjojen säilytyspalvelua. Tämä sääntelyratkaisu on säilytettävä. Tärkeää on myös

säilyttää sääntely sellaisena, että toimijarooliin säädetty henkilö voi valtuuttaa valitsemansa asiantuntijan hoitamaan asioita puolestaan mahdollisimman laajasti suomi.fi-valtuuksiin.

Perintökaaren (40/1965) mukaan "Pesän ilmoittakoon se, joka hoitaa pesän omaisuutta tai muutoin on sen tilaan parhaiten perehtynyt." Tähänkin rooliin valikoituvan henkilön olisi vastaisuudessa toivottavaa olla digitaitoinen. Usein esimerkiksi kuolinpesän omaisuutta suurelta osin hoitaa ja sen ehkä tunteeikin parhaiten iäkäs leski. Samalla osakaspiiriin usein kuuluu vainajan ja lesken yhteisiä lapsia, joilla on erinomaiset digitaidot. Perintökaaren säännös mahdollistaa juuri digitaitoisen perillisen valikoitumisen kuolinpesän ilmoittajan rooliin, jos hänen katsotaan olevan pesän tilaan parhaiten perehtynyt. Verohallinto ehdottaa korostettavaksi tätä seikkaa lopullisessa hallituksen esityksessä.

2.1 Osakastietojen muodostaminen (4 §, ks. myös 5.1 Muut toteuttamisvaihtoehdot; Kuolinpesän osakasrekisterin tietojen muodostaminen)

Lausuntonne:

Lakiluonnoksen 1 §:n toisen virkkeen mukaan kuolinpesän ilmoittajalle ja yhteyshenkilölle asetettuja toimintavelvoitteita sovelletaan niihin kuolinpesiin, jotka ovat ottaneet käyttöönsä kuolinpesän palvelualustasta annetun lain (/) 1 §:ssä tarkoitetun kuolinpesän osakasrekisterin sähköisen asioinnin palvelun.

Verohallinto ehdottaa, että edellä kuvattu virke poistetaan jatkovalmistelussa. Sähköistä asiointia ei olla säätämässä pakolliseksi. Perukirjassa pitää edelleenkin vakuuttaa osakastiedot ja liittää tarvittava sukulaissuhteet osoittava selvitys.

Vaikka kuolinpesän osakasrekisterin tietoja ei päivitetä, joudutaan kuitenkin vakuuttamaan perukirjan tiedot oikeaksi ja asioimaan sen avulla. Näin asioiminen yleensä on vaikeampaa kuin käytettäessä rekisteriä. Riittävää onkin ainoastaan huolehtia siitä, että julkiseen perusrekisteriin ei saa ilmoittaa väärää tietoa.

Jos toimintavelvoite halutaan säätää, velvoite täytyy määritellä tarkemmin, eikä viitata sähköisen asioinnin palveluun. Mahdollinen velvollisuus ilmoittaa tietoja osakasrekisteriin pitää kytkeä nimenomaan johonkin toimenpiteeseen suhteessa rekisteriin, ei monta palvelua sisältävän palvelualustan käyttöön. Tällöin pitää myös ratkaista se, voiko jollakin toimella vapautua toimintavelvollisuudesta.

2.2 Rekisterin tietosisältö (5 §)

Lausuntonne:

1 Peruste ja ajankohta lakiluonnoksen 5 §:ssä

Lakiluonnoksen 5 §:n useassa kohdassa (12, 15, 16, 26, 27) ohjataan kertomaan jonkin asian peruste ja ajankohta. Nämä kuolinpesän ilmoittajan ilmoittamat tiedot eivät nauti julkista luotettavuutta. Monien näiden ilmoitusten taustalla on jokin oikeustoimi. Siitä tehtyjä asiakirjoja ei liitetä rekisteriin, mutta käytännön asiointitilanteissa usein on tarpeen perehtyä kyseiseen asiakirjaan, josta peruste ja ajankohta selviävät.

Rekisteriin ajankohta on merkittävä tiettyinä päivämäärinä ja peruste täytyy määrittää muutaman sanan määritteellä. Esimerkiksi testamentteihin liittyvien muutosten taustalla voi olla monivaiheinen prosessi, jossa useita asioita on tapahtunut vaiheittain ja joissa on laadittu useita osin pitkiä asiakirjoja.

Kuolinpesän osakasrekisteriin merkitään osakkuusasemaltaan epäselvätkin osakkaat, ja poistetaan rekisteristä tieto vasta silloin, kun asia on selvä. Vaikka kuolinpesän ilmoittaja tunnistaisi oikein tarpeen ilmoittaa jokin asia, hänelle voi olla epäselvää, mikä päivämäärä pitäisi merkitä tai mikä peruste pitäisi valita. Tästä aiheutuu tarpeetonta vaivaa, koska tieto ei helpota asiointia.

Verohallinnon näkemyksen mukaan kuolinpesän osakasrekisteriin ei pitäisi kerätä näitä ajankohtia.

Perusteiden osalta lopulliseen hallituksen esitykseen pitäisi lisätä muutamia esimerkkejä siitä, millaisia rekisteriin merkittävät perusteet ovat. Verohallinto on valmis jatkovalmistelussa osallistumaan tällaisten esimerkkien laadintaan.

2 Avio-oikeutta koskevien kohtien täsmentämistarve

Kun ensin kuolleen puolison perilliset ovat hänen ja lesken yhteisiä lapsia, jäämistöositusta ei useinkaan tehdä lesken elinaikana. Silloin lesken kuollessa hänen kuolinpesänsä ja ensin kuolleen puolison kuolinpesän välillä on toimittamatta jäämistöositus. Kuolinpesän osakasrekisteriin ei ole tarkoitus kerätä tietoa näistä ensin kuolleen puolison kuolinpesän osakkaista, vaikka kyseiset henkilöt merkitään usein perukirjaan ja heille saattaa esimerkiksi toteutumattoman tasinkoetuoikeuden vuoksi muodostua uusi verovelvollisuus ja heidät pitää siten merkitä perintöveroilmoitukselle.

Tulevaisuudessa, kun molemmat puolisoista ovat kuolleet kuolinpesän osakasrekisterin käyttöaikana, voidaan palveluissa hyödyntää myös ensin kuolleen puolison osakasrekisteritietoja. Ainakin alkuvaiheessa nämä tiedot pitää täyttää palvelualustalle erikseen. Mikäli näihin tietoihin liittyen tarvitaan sukuselvityksiä, ne on Verohallinnon käsityksen mukaan pyydettävä erikseen.

Kuolinpesän osakasrekisteriin voitaisiin näissä tilanteissa kuitenkin kerätä tieto siitä, onko jäämistöositus toimitettu kuolinpesien välillä ennen lesken kuolemaa, josta olisi hyötyä niin verotuksessa kuin muussakin asioinnissa.

Lisäksi lakiluonnoksen 5 §:n kohdissa 15 ja 16 olisi syytä huomioida myös se, että avioehtosopimuksen vuoksi avio-oikeus voi olla määritetty niin sanotusti toispuoleiseksi. Verohallinnon käsityksen mukaan lisäksi tarkoitus on kerätä tieto nimenomaan siitä, että ositusta ei ole miltään osin toimittamatta.

Nämä seikat voitaisiin huomioida muuttamalla esimerkiksi kohta 16 kuulumaan:

jos perittävä oli ollut avioliitossa tai rekisteröidyssä parisuhteessa, mutta avioliitto tai rekisteröity parisuhde oli purkautunut ennen perittävän kuolemaa, tieto siitä, että aiemmalla puolisoilla tai perittävällä on avio-oikeus toisen puolison omaisuuteen.

3 Testamentinsaajan lisääminen ja poistaminen

Lakiluonnoksen 5 §:n 18 kohdassa esitetään säädettäväksi, että 5 §:n 1 momentissa tarkoitettuja perustietoja täydennetään seuraavilla kuolinpesän ilmoittajan antamilla tiedoilla: jos perittävä oli tehnyt testamentin, tieto testamentista ja sellaisen testamentinsaajan nimi ja henkilötunnus tai y-tunnus, joka on kuolinpesän osakas.

Suuressa osassa testamenteista annetaan määräyksiä, joiden tuloksena kenestäkään ei tule osakasta eikä poisteta kenenkään osakasasemaa. Tällaisissa tilanteissa vain muutetaan osakkaiden keskinäisiä oikeuksia ja annetaan legaattimääräyksiä. Usein esimerkiksi määrätään leskelle hallintaoikeuksia, annetaan johonkin omaisuuteen legaattimääräyksiä ja todetaan loppuun esimerkiksi ”muuten jaettava lain mukaan”.

Lesken osakasasema lähtökohtaisesti perustuu avio-oikeuteen. Jos juuri lesken hyväksi on tehtyyleistestamentti, tämän tiedon kerääminen osakasrekisteriin on ymmärrettävää, koska tällöin osakkuusasema ei riipu vain osituksen toimittamisesta.

Jos kuitenkinyleistestamentti on tehty sellaisen lakisääteisen perillisen hyväksi, joka oli jo ennestään osakas, Verohallinto ei tunnista lisäarvoa näiden henkilöiden rekisterimerkinnälle erikseenyleistestamentinsaajiksi. Tämä merkintä ei nauti julkista luotettavuutta, ja joka tapauksessa on selvää, että kyseisen henkilön pitää olla mukana kaikissa yhteishallintotoimissa. Sen sijaan palvelun rakentamisessa tämä loisi hankaluuksia.

Siksi säännös tulisi muuttaa siten, että muutoin kuin lesken osalta kuolinpesän osakasrekisteriin merkittäisiin vain tieto siitä, että jostakusta yleistestamentin vuoksi tulee osakas tai hänen osakasasemansa päättyy.

4 Perinnöstä ja testamentista luopuminen

Lakiluonnoksen 5 §:n kohdassa 21 esitetään säädettäväksi, että 5 §:n 1 momentissa tarkoitettuja perustietoja täydennetään seuraavilla kuolinpesän ilmoittajan antamilla tiedoilla: tieto perinnöstä tai testamentista luopumisesta ja luopumisasiakirjan päiväys sekä perinnöstä tai testamentista luopuneen nimi ja henkilötunnus tai yritys- ja yhteisötunnus ja perinnöstä tai testamentista luopuneen sijaan tulleen perillisen nimi ja henkilötunnus tai yritys- ja yhteisötunnus.

Verohallinnon käsityksen mukaan tarkoituksena on ollut, että kuolinpesän ilmoittaja perinnöstä luopumisten osalta ilmoittaa pääsääntöisesti vain sen, että perinnöstä on luovuttu. Tämän jälkeen kuolinpesän osakasrekisteriin haetaan sijaantulijat viranomaisrekistereistä. Kuolinpesän ilmoittajan tulisi siten ilmoittaa sijaantuliijoita lähinnä sellaisissa poikkeustilanteissa, joissa tietoja ei saada viranomaisrekistereistä, esimerkiksi ulkomailla asuvista sijaantuloperillisistä.

Testamentista luopumisiin liittyy kaksi erityispiirrettä verrattuina perinnöstä luopumisiin. Ensinnäkin sijaantulon arvioimisessa on aina kyse testamentin tulkinnasta, jonka osalta testamentintekijän yksilöllisellä tarkoituksella ja määräyksillä voi olla merkitystä. Perintökaaren 11 luvun 6 §:n säännös sukulaisten sijaantulostakin on ainoastaan olettava. Siten mahdollinen sijaantuliijoita koskevan tiedon hakeminen viranomaisrekistereistä edellyttää sitä, että ensin kuolinpesän ilmoittaja ottaa kantaa testamentin tulkintaan siltä osin, että voidaan todeta sijaantuliijoiden määrittämisen tarpeellisuus.

Lisäksi testamentista usein luovutaan osittain. Omistusoikeustestamentti saatetaan esimerkiksi ottaa huomioon hallintaoikeutena, jota pidetään legaattina ja jonka perusteella ei muodostu osakasasemaa. Testamentista voidaan myös luopua esimerkiksi murto-osan osuudelta siten, että luopujan osakasasema ei pääty vaan pienenee mutta myös sijaantuliijoista tulee osakkaita.

Verohallinto katsoo, että edellä mainitut seikat pitäisi huomioida lakiesityksessä ja selventää niitä. Parhaiten se voisi tapahtua sääten perinnöstä luopumisen ja testamentista luopumisen erillisinä kohtina.

5 Perukirjan toimittamispäivän merkitseminen kuolinpesän osakasrekisterin

Lakiluonnoksen 5 §:n 37 kohdan mukaan Verohallinto toimittaa kuolinpesän osakasrekisteriin tiedon perukirjan toimittamisesta Verohallintoon.

Verohallinnon näkemyksen mukaan olisi syytä muuttaa säännös siten, että perukirjan toimittamispäivän sijaan ilmoitettaisiin perintöveroilmoituksen toimittamispäivä. Rakenteellinen perintöveroilmoitus soveltuu paremmin tällaisen rekisterimerkinnän lähteeksi ja perukirja on sen liite.

6 Paperiselta perintöveroilmoitukselta rekisteriin välitettävät tiedot

Kuolinpesän osakasrekisteriin kerätään tietoa lähtökohtaisesti vain palvelualustan sähköisen asiakaskäyttöliittymän kautta, jolla ei ole olemassa paperista lomaketta rekisteritietojen ilmoittamiseen. Perintöveroilmoituksella kuitenkin esitetään kerättäväksi kolme yksittäistä tietoa, jotka välitetään rekisteriin: perunkirjoituksen päivämäärä, kuolinpesän yhteyshenkilö ja tieto siitä, vakuuttaako pesän ilmoittaja osakasrekisteritiedot muuttumattomiksi (jolloin tieto saisi julkisen luotettavuuden). Kyse on rakenteellisesta tiedosta, joka optisen luvun jälkeen toimitetaan DVV:lle tutkimatta tietoja, mikä pitäisi tuoda esiin lopullisessa hallituksen esityksessä. Kuolinpesän yhteyshenkilöstä lomakkeella kerättäisiin nimi ja henkilötunnus, ei muita tietoja.

2.3 Kuolinpesän ilmoittajan ja yhteyshenkilön vastuut ja velvollisuudet (8, 9 ja 15 §)

Lausuntonne:

-

2.4 Osakasrekisterin tietojen vakuuttaminen oikeaksi (11 ja 12 §, ks. myös 5.1 Muut toteuttamisvaihtoehdot; Osakasluettelon oikeaksi vakuuttaminen ennen ja jälkeen perunkirjoituksen)

Lausuntonne:

Verohallinto ehdottaa kirjattavaksi lopullisen lakiesityksen perusteluihin vielä selvemmin eron tiedon antamisen ja oikeaksi vakuuttamisen välillä. Tietoja pitää voida antaa ja saada rekisteriin näkyviin vaiheittain. Sen sijaan vakuuttaminen tehdään nimenomaan valmiille tietokokonaisuudelle, ei yksittäiselle ilmoitetulle tiedolle, aivan kuten tapahtuu perukirjan tietojen vakuuttamisessakin.

Esitetyn sääntelyn mukaan tiedot voisi vakuuttaa myös ennen ja jälkeen perunkirjoitushetken. Verohallinto voi toteuttaa tällaisen toiminnallisuuden, jos sille on jokin perusteltu tarve. Julkinen luotettavuus muodostuu kuitenkin pelkästään perunkirjoituksessa täydellisiksi todetuille perustiedoille, joten julkisen luotettavuuden kannalta on keskeistä juuri tämän tietokokonaisuuden vakuuttaminen.

Jos tietojen oikeaksi vakuuttaminen jo ennen perunkirjoitusta tuo lisäarvoa suhteessa pelkkään tietojen ilmoittamiseen, tällainen toiminnallisuus voidaan toteuttaa palvelualustalle. Lisäarvon pitäisi muodostua nimenomaan kansalaiselle mahdollistaen jonkin asian hoitamisen helpommin. Lähtökohtaisesti sama koskee vakuuttamista perunkirjoituksen jälkeen muuttuneista tiedoista. Minkään uuden tiedon ilmoittaminen ei esityksen mukaan sinällään nauti julkista luotettavuutta, eikä mahdollinen lisävakuuttaminen asiaa muuta.

Jos mietinnöstä saatavat lausunnot eivät osoita selvää asiakashyötyä muun kuin perunkirjoitushetken tietojen vakuuttamisesta, kannattaisi vakuuttamistoiminnallisuus Verohallinnon näkemyksen mukaan rajoittaa perunkirjoitushetken mukaisten tietojen vakuuttamiseen. Näin palvelualustalla toiminnallisuus olisi helppo yhdistää perukirjatiedon vakuuttamiseen.

Mietinnössä ei kerrota seikkaperäisesti sitä, kuuluuko myös täydennysperunkirjoituksen yhteydessä vakuuttaa tiedot oikeiksi. Yleensä täydennysperunkirjoitus tehdään löytyneiden uusien varojen vuoksi. Ainakaan ensikäyttöön otossa palvelualustalle ei luoda toiminnallisuuksia täydennysperunkirjoitusta varten. Jos täydennysperukirja tehdään sen vuoksi, että uusia varoja ja velkoja on löytynyt, ja tällainen nimenomainen vakuuttamisvelvollisuus säädetään ilman sitä tukevia palveluita, vakuuttamisen hyödyt voivat olla vaatimattomia suhteessa sen aiheuttamaan hallinnolliseen taakkaan.

2.5 Osakasrekisterin tietojen julkinen luotettavuus (14 §, ks. myös 5.1 Muut toteuttamisvaihtoehdot; Kuolinpesän osakasrekisterin julkinen luotettavuus vakituisesti ulkomaille muuttaneiden osalta)

Lausuntonne:

-

2.6 Tietojen päivittäminen, säilyttäminen ja poistaminen (16 §, ks. myös 5.1 Muut toteuttamisvaihtoehdot; Kuolinpesän osakasrekisterin tietojen pysyvä säilyttäminen)

Lausuntonne:

Vastaisuudessa on kolme eri tietokokonaisuutta: 1) perukirja, 2) perintöveroilmoitus ja 3) kuolinpesän osakasrekisteri.

Perintöveroilmoituksen osalta mietinnössä (s. 108) kuvataan selvästi, että pesän ilmoittaja epäselvissä tilanteissa ilmoittaa todennäköisimpänä pitämänsä asiantilan. Jos asia ratkeaa siitä

poikkeavasti, lopputulos voidaan huomioida perusteoikaisun keinoin. Laskennallista ositusta ja perinnönjakoa varten tarvitaan monimuotoista tietoa perheoikeudellisesta tilanteesta. Niiden kerääminen perintöveroilmoituksille voidaan harkita huomioiden esimerkiksi sen, miten yleinen mikäkin tilanne on.

Perukirjassa voi jatkossakin kuvata vapaamuotoisesti mahdolliset riidat tai epäselvyydet. Jos sekä perukirjan että perintöveroilmoituksen tekee palvelualustalla, pesän ilmoittaja voi palvelualustalle kertoa todennäköisimpänä pitämänsä asiantilan. Perukirjaan voi perintöveroilmoitusta tarkemmin kertoa, mistä asiasta on epäselvyys tai riita.

Kuolinpesän osakasrekisterissä ei voida perukirjan tavoin kuvata osakasaseman tai muiden tietojen mahdollista epäselvyyttä vapaamuotoisesti. Osakasrekisteriin ei myöskään kerätä perukirjan tavoin asiakirjaliitteitä. Siten pesän ilmoittajan on ilmoitettava tietty rakenteellinen tieto ilman mahdollisuutta kuvata tai tarkentaa sitä. Osakasrekisteristä on tärkeää ilmetä kaikki osakkaat ja tiedot, joista rekisteritietoa käyttävän kolmannen tarvitsee tietää. Siten esimerkiksi riidanalainenkin osakas tulee merkitä osakkaaksi, ja jos avio-oikeuden olemassaolo on riidanalainen, on ilmoitettava, että avio-oikeus on olemassa. Näitä tietoja voi täydentää siinä vaiheessa, kun riita tai epäselvyys on ratkennut.

Kuolinpesän ilmoittajalla voi olla joidenkin toisten henkilöiden käsityksestä poikkeava mielipide riidanalaisista ja epäselvistä kysymyksistä. Silti hän ilmeisesti joutuisi lakiesityksen mukaan ilmoittamaan osakasrekisteriin tiedot siten, että kaikkien mahdollisesti riidanalaisetkin osakas- ja muut asemat pesässä näkyvät rekisteristä. Rekisterimerkinnästä ei myöskään ilmenisi, jos kuolinpesän ilmoittaja henkilökohtaisesti ei pidä rekisteriin ilmoitettavaa osakasasemaa oikeana.

Kuolinpesän ilmoittaja voi edellä kuvatulla tavalla joutua ilmoittamaan osakasrekisteriin omaa käsitystään vastaamattomia seikkoja, eikä hän voi selventää asiaa vapaamuotoisesti tai liittää asiakirjoja. Tämä tiedon varmuusasteen ja laadun ongelmallinen poikkeavuus palvelualustan eri palveluissa on jatkovalmistelussa välttämätöntä kuvata ja nimenomaisesti ratkaista.

2.7 Tietojen luovuttamisen edellytykset (17-32 §)

Lausuntonne:

-

2.8 Muut huomiot

Lausuntonne:

1 Hallinnollinen neuvonta

Mietinnössä ei käsitellä neuvontaan liittyviä kysymyksiä seikkaperäisesti. Siten lähtökohtana on pidettävä sitä, että kukin viranomainen antaa neuvontaa omiin tehtäviinsä liittyvistä asioista. Verohallinnon osalta tämä tarkoittaa käytännössä verotukseen liittyvää neuvontaa sekä sitä, miten palvelualustalla tarjottavia palveluita teknisesti käytetään. Sen ulkopuolelle jää esimerkiksi yksityisoikeudellinen sisällöllinen neuvonta tai esimerkiksi neuvonta siitä, millaista sukuselvitystä Verohallinnon ulkopuolella asioitaessa tarvitaan. Koska kyse on uudeltaisesta palvelualustasta, neuvontaa tulisi kuvata tarkemmin lopullisen hallituksen esityksen perusteluissa.

2 Sukuselvitykset paperiasioinnissa

Uudistuksessa on tarkoitus säilyttää mahdollisuus asioida myös paperiasiakirjoihin perustuen osin tai täysin palvelualustan ulkopuolella. Perintöveroilmoitusta varten Verohallinto laatii myös paperiset veroilmoituslomakkeet. Perukirjan voi edelleenkin laatia haluamassaan muodossa ja käyttäen haluamaansa asiakirjapohjaa tai välinettä. Mietinnössä ei kuitenkaan kuvata tarkemmin sitä, miten sukuselvitysten tilaus- ja toimitusprosessi tapahtuu silloin, kun palvelualustaa ei käytetä.

Näissäkin tilanteissa asioiden hoitamiseen tarvitaan yhtä laajat sukuselvitysaineistot kuin sähköisestikin asioitaessa. Myös näissä tilanteissa sukuselvitystietoa voidaan tarvita paitsi väestötietojärjestelmästä myös kirkoilta ja kansallisarkistosta. Nykytilassa Verohallinnolla ei ole roolia näiden asiakirjojen tilaus- ja toimitusprosesseissa eikä näitä asiakirjoja toimiteta Verohallintoon. Mietinnössä esitetään muutoksia sukuselvitysaineiston luovutusprosessiin ainoastaan siltä osin kuin kyse on palvelualustaa käyttävien asiakkaiden sukuselvitystiedosta. Nämä asiakkaat saavat kuolinpesän osakasrekisteriin merkityt tiedot palvelualustalta. Lopullisissa hallituksen esityksen perusteluissa tulee kuvata myös se, miten tarvitsemansa sukuselvityksen saavat ne asiakkaat, jotka eivät käytä palvelualustaa.

3 Lisäsukuselvitysten sähköiset ja paperiset prosessit

Automaattisesti pelkästään kuoleman perusteella muodostettavan sukuselvityksen lisäksi tarvitaan kuolinpesän asioiden hoitamiseen myös täydentävää tietoa.

Kuolinpesän ilmoittajan osakasrekisteriin ilmoittamasta tiedosta voi seurata tarve saada myös lisäsukuselvityksiä. Kun kuolinpesän osakasrekisteriin ilmoitetaan esimerkiksi perinnöstä luopuminen, pitää käynnistää sukuselvityksen hankinta tältä osin. Vastaavasti yleistestamentinsaajia saattava ilmoittaa tietyt sukulaiset, kuten lapsenlapset. Tällöin tarvitaan lapsenlapset osoittava sukuselvitys. Näissä tilanteissa on kyse kuolinpesän osakkaista, jotka sinällään on tarkoitus merkitä osakasrekisteriin, mutta joissa sukuselvitystä tarvitaan osakasaseman todentamiseksi.

Paperisen asioinnin osalta näitä tietoja ei merkitä kuolinpesän osakasrekisteriin, mutta silti tarvitaan esimerkiksi sijaantuloperillisten sukulaisuussuhteet osoittavaa selvitystä.

Lisäksi monien asioiden hoitamista varten tarvitaan sukuselvitystä sellaisista kuolinpesään ja sen varoihin liittyvistä intressitahoista, jotka eivät ole kuolinpesän osakkaita. Esimerkiksi legaattimääräys voidaan tehdä lastenlasten hyväksi, jolloin on tarve saada sukuselvitys, joka osoittaa lapsenlapset, vaikka he eivät olekaan kuolinpesän osakkaita eikä heitä merkitä kuolinpesän osakasrekisteriin.

Kuolinpesän henkilöihin liittyvää sukuselvitystietoa voidaan tarvita myös monenlaisiin muihin tilanteisiin. Esimerkiksi vakuutuskorvauksen hakemista varten.

Lopullisessa lakiesityksessä pitäisi kuvata se, mistä ja millaisessa menettelyssä nämä sukuselvitykset käytännössä saadaan. Lähtökohtaisesti toimitaan kuten nykyisin siten, että tilaukset jäävät palvelualustan ulkopuolelle. Asiasta voidaan tarvittaessa säätää myöhemmässä lakihankkeessa.

4 Sukuselvityksistä perittävät maksut

Mietinnössä esitetään yleistä viittaussäännöstä valtion maksuperustelakiin (150/1992), jonka nojalla kuolinpesän osakasrekisteriin liittyvistä suoritteista peritään maksuja. Mietinnöstä ei tarkemmin selviä maksujen perusteita tai menettelyyn liittyviä yksityiskohtia. Kyse on lähtökohtaisesti omakustannushinnalla toteutettavista maksullisista suoritteista.

Nämä maksut on tarkoitus kerätä kattamaan DVV:lle rekisteristä aiheutuvia kustannuksia. Vaikka Verohallinto tarjoaa asiakaskäyttöliittymän palvelulle, ei Verohallinnon ole tarkoitus käsitellä rahasuorituksia, vaan nämä maksut ohjautuvat suoraan DVV:lle.

Kuolinpesän osakasrekisterin asiakaskäyttöliittymä ja siihen liittyvät maksulliset tilausmenettelyn palvelut ja maksullinen suorite on tärkeää jatkovalmistelussa ja tulevaisuudessa asetuksissa määritellä mahdollisimman yksinkertaisiksi ja yhteensovittaa tehokkaasti osaksi sähköisellä palvelualustalla muodostettavia perukirjan ja perintöveroilmoituksen laatimispalveluita. Näin voidaan varmistaa menettelyn toimivuus asiakkaalle ja se, ettei Verohallinnolle aiheudu sellaisia ylimääräisiä kustannuksia, jotka olisi myös otettava huomioon omakustannushintaisen palvelun hinnanmäärittelyssä ja joiden vuoksi osa maksuista olisi ohjattava Verohallinnolle.

Verohallinto mielellään osallistuu jatkovalmistelussa edellä mainittujen tavoitteiden toteuttavien ratkaisujen valmisteluun.

3.1 Perintöveroilmoitus ja perukirja (25, 28, 29, 29 a §)

Lausuntonne:

Esitetty lainsäädäntö mahdollistaa rakenteellisen perintöveroilmoituksen käyttöönoton. Vastaisuudessa perukirja on perintöveroilmoituksen liiteasiakirja. Perintöveroilmoitus annetaan pesän ilmoittajan toimesta kaikkien verovelvollisten osalta. Esitetty lainsäädäntö ja siinä olevat Verohallinnon määräyksenantovaltuudet mahdollistavat sen, että perintöverotuksen verotusmenettely asettuu luontevaksi osaksi verotusjärjestelmää.

Rakenteellisen perintöveroilmoituksen käyttöönotto on välttämätön osa uudistusta. Se on edellytys niin asiakasta helpottavalle esitäytölle ja räätälöidylle neuvonnalle ja ohjeistukselle kuin myös viranomaistoiminnan tehostumiselle digitalisaation keinoin. Verohallinto pitää esitettyä sääntelyä onnistuneena.

Esitetty sääntely mahdollistaa myös muiden ilmoitustilanteiden, esimerkiksi PerVL 38 ja 39 §:ssä tarkoitettujen perustemuutostilanteiden ilmoittamisen kehittämisen myöhemmissä hankkeissa ilman erillisiä lainsäädäntömuutoksia ja antaa hyvän pohjan kehittää muuta kuolinpesiin liittyvää veroasiointia sähköiseksi.

Perintöverotuksen lisätiedonantajaa koskevaa kohtaa (PerVL 28 §:n ensimmäistä momenttia) Verohallinto ehdottaa muutettavaksi seuraavilta osin:

Kuolinpesän ilmoittajan perintöveroilmoituksessa ja sen liitteessä tai muussa ilmoituksessa on ilmoitettava 25 §:n 1 momentissa tarkoitetut tiedot ja niitä koskevat selvitykset ja asiakirjat. Niin ikään on ilmoitettava henkilö, joka ottaa vastaan perintöverotusta koskevia ilmoituksia ja tiedusteluja.

Perintöveroilmoituksessa on tärkeää ilmoittaa yksi henkilö, jolle lisätietopyynnöt kohdistetaan. Tarkoituksenmukaisia henkilöitä voivat olla esimerkiksi kuolinpesän ilmoittaja, kuolinpesän yhteyshenkilö tai perintöveroilmoituksen laadinnassa avustanut asianajaja. Lainsäädännössä ei tarvitse säädellä asiaa tarkemmin.

3.2 Esitiedot (26 §)

Lausuntonne:

Keskeistä asiakashyötyä tuottavan perukirjan ja veroilmoituksen esitäytön osalta esitetty perussääntely on onnistunutta. Erityisesti pankkitilivarojen, velkatietojen ja moninaisen

sijoitusvarallisuuden osalta Verohallinnon tietojärjestelmien tiedot ovat kuitenkin huomattavasti vähäisemmät kuin niillä yrityksillä, jotka näihin omaisuuslajeihin liittyviä palveluita tarjoavat. Ne tiedot vainajan ja lesken varoista, joita Verohallinnolla on, eivät myöskään välttämättä vastaa perintöverotuksen edellyttämiä kuolinpäivän tietoja, jolloin kuolinpesän tulee korjata näitä tietoja palveluntarjoajilta saamiensa tietojen perusteella. Verohallinto katsoo, että kuolinpesän hallinnollisen taakan vähentämiseksi ja verotuksen oikeellisuuden turvaamiseksi perintöverotukseen tarvittavat tiedot tulisi mahdollisimman laajasti saada automaattisesti niiltä sivullisilta, joilla näitä tietoja on, ja toteuttaa tämän edellyttämät lainsäädäntömuutokset.

3.3 Muistiinpanot (28 b §)

Lausuntonne:

-

3.4 Muita ehdotuksia

Lausuntonne:

-

4. Laki hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista annetun lain 9 §:n muuttamisesta

Lausuntonne:

-

5. Laki verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annetun lain 1 ja 13 §:n muuttamisesta

Lausuntonne:

Mietinnössä esitetään lisäksi verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annetun lain (1346/1999) 13 §:n 1 momentin tiedonsaantioikeuden laajentamista koskemaan myös perintöveroilmoituksen tietoja. Taustalla on se, että monesti tietoluovutukset voidaan toteuttaa rakenteelliselta perintöveroilmoitukselta tehokkaammin kohdistumaan tiettyyn tietosisältöön kuin vapaamuotoiselta perukirjalta.

Pääsääntöisesti viranomaisen tiedonsaantioikeus perukirjoihin perustuu jossakin kyseisen viranomaisen tiedonsaantia koskevassa erityissäännöksessä määritettyyn tiedonsaantioikeuteen. Viranomaistoimintaa varten on tärkeää varmistaa, että kunkin viranomaisen toimintaa koskeva erityislainsäädäntö tarvittaessa mahdollistaa tiedon luovuttamisen perintöveroilmoitukselta.

Säännös siis koskee ensisijassa tiedon luovuttamista yksityisten etujen, oikeuksien ja velvollisuuksien tarpeisiin. Verohallinnon käsityksen mukaan yksityisiin tarpeisiin liittyviä tietoluovutustarpeita perintöveroilmoitukselta voidaan olettaa esiintyvän lähinnä kuolinpesän tai jonkin osakkaan

velkojilla. Heille perintöveroilmoitus saattaisi mahdollistaa tehokkaammat prosessit sen toteamiseen, että jonkin velan perintää ei kuolinpesän varallisuustilanteen vuoksi kannata jatkaa. Mietinnössä esitetty muutos vaikuttaa edellä mainittu huomioon ottaen tarpeettomalta. Verohallinto ehdottaa harkittavaksi, että sen sijaan verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annettuun lakiin säädettäisiin erillinen nimenomainen erityissäännös. Siinä säädettäisiin velkojan oikeudesta saada tietyt määritellyt vara- ja velkatiedot perintöveroilmoitukselta. Verohallinto osallistuu mielellään säännöksen jatkovalmisteluun. Tämä säännösmuutos voidaan säätää myös tästä lainsäädäntökokonaisuudesta erillisenä myöhemmin.

6. Laki verotusmenettelystä annetun lain 18 §:n muuttamisesta

Lausuntonne:

-

7. Laki perintökaaren 20 luvun muuttamisesta

Lausuntonne:

Verohallinto kannattaa perunkirjoitusajan pidentämistä kuuteen kuukauteen.

Perunkirjoitukseen, perukirjan vakuutuksiin ja todistuksiin liittyvät menettelyt sekä sukuselvityksen merkitsemiseen liittyvät muutokset mahdollistavat perunkirjoituspalvelun toteuttamisen palvelualustalle.

Kuolinpesän yhteyshenkilön osalta on toimiva sääntelytapa määrittää itse roolin sisältö nimenomaan perintökaareissa ja säätää kuolinpesän osakasrekisterilaissa ainoastaan tämän tiedon merkitsemisestä rekisteriin ja menettelyistä henkilön vaihtamiseksi.

Jatkovalmistelussa olisi hyvä pohtia vielä sitä, pitääkö kuolinpesän yhteyshenkilö sitoa juuri perunkirjoituksen toimituttamisvelvolliseen. Eräissä erityistilanteissa toimituttamisvelvollinen voi olla jokin pesän osakspiirin ulkopuolinen henkilö perintökaaren 18 luvun 4 §:n säännösten nojalla. Tällaista henkilöä ei ole tarkoituksenmukaista laissa määrittää kuolinpesän yhteyshenkilöksi.

Käytännön asioiden hoitamisen kannalta on myös tärkeää, että kuolinpesän yhteyshenkilö ilmoitettaisiin mahdollisimman nopeasti. Kuolinpesän osakkaan pitäisikin voida ilmoittautua kuolinpesän yhteyshenkilöksi, vaikka hän ei välttämättä olisi perunkirjoituksen toimituttamisvelvollinen tai hän olisi asiasta epävarma.

Muistiossa ei esitetä muutettavaksi hallintolain 57 §:ää esimerkiksi siten, että kuolinpesän yhteyshenkilö nimenomaisesti säädettäisiin viranomaistiedoksiantojen kohteeksi. Verohallinnon

käsityksen mukaan hallintolain 57 §:ää voidaan tulkita siten, että tiedoksiannot kohdistetaan kuolinpesän yhteyshenkilölle, kunhan kyseistä roolia ei määritellä hallintolain 57 §:n kanssa ristiriitaiseksi. Tästä syystä on tärkeää, että kuolinpesän yhteyshenkilön on oltava osakas, ellei kuolinpesä ole pesähoitajan hallinnossa.

8. Laki ulosottokaaren muuttamisesta

Lausuntonne:

-

9. Laki tuomioistuimen velvollisuudesta ilmoittaa eräistä ratkaisuksista annetun lain muuttamisesta

Lausuntonne:

-

10. Pääasialliset vaikutukset

Lausuntonne vaikutusten arviointeihin:

On välttämätöntä, että Verohallinto on mukana lainsäädännön jatkovalmistelussa sen varmistamiseksi, että lainsäädännön kehittämisen taustalla olevat päämäärät toteutuvat ja lakimuutokset ovat toteutettavissa Verohallinnossa. Verohallinnon on tämänkin takia oltava lausuntokierroksen jälkeen heti helmikuusta lähtien mukana mahdollisten uusien ja muutettavien säännösehdotusten sekä niiden vaikutusten läpikäynnissä.

Verohallinnossa mahdollisesti viimeistään huhtikuussa tehtäväksi tulevat osin uudet vaikutusten arvioinnit tulee saada kirjattua lopulliseen hallituksen esitykseen, jonka tämänhetkinen arvioitu esittelyviikko on 20/2026.

Verohallinnolla tulee olla tiedossaan verotuksen ja muiden uusien tehtävien perusteet siten, että muun muassa tietojärjestelmätestaukset ja -käyttöönotto on mahdollista toteuttaa sen mukaisesti, että laki tulee voimaan 2027.

Menettelymuutosten ja uusien tietojärjestelmäratkaisujen käyttöön ottamiseen monesti liittyvien haasteiden takia olisi tärkeää turvata, että tiedot saadaan reaaliaikaisesti ja laadukkaina myös siirtymävaiheen aikana.

Lakimuutokset tulee säätää ja toteuttaa siten, että Verohallinnon rahoitus ja resurssit tulevat varmistetuiksi, myös virastojen välisen vastuunjaon ja tehtävänjaon tarkentuessa lainsäädäntöhankkeen edetessä. Verohallinto varaa tilaisuuden täydentää lopulliseen hallituksen esitykseen esitysluonnoksen luvuissa 4.2.1.1 ja 4.2.2.1.2 olevia kustannus- ja resurssilaskelmia muun

muassa sillä perusteella, miten paperiasiakkaan asiointipolku sekä se mistä ja millaisessa menettelyssä sukuselvitykset käytännössä saadaan, määritellään. Tuohon asiaan liittyy olennaisesti asiakasneuvonnan järjestäminen.

Mietinnössä on esitetty sääntelyn voimaantulopäiväksi 1.1.2027. Tämän uudistuksen osalta ei ole välttämätöntä, että laki tulee voimaan ja järjestelmä otetaan käyttöön juuri vuoden alusta. Ajoittamalla käyttöönotto muuhun ajankohtaan kuin vuoden alkuun, esimerkiksi 1.2.2027 voitaisiin hyödyntää tietojärjestelmätyön kausivaihtelua, jolle muuten on luonteenomaista, että verolakien muutokset tulevat voimaan vuoden alusta. Lopullisen käyttöönottopäivän määrittämisessä on tärkeää huomioida myös DVV:n ja kirkkojen tietojärjestelmäpäivityksien tarpeet.

11. Muut huomiot

Lausuntonne työryhmämietinnön muihin osioihin:

Hankkeen käyttöönoton tuloksena ratkeaa nykytilassa oleva ongelma siitä, että suomi.fi-valtuuksia ei ole voitu antaa kuolinpesille asiointiin taustarekisterin puuttuessa. Monenlaiset kuolinpesien viranomaisasiointit on siten vastaisuudessa mahdollista toteuttaa myös sähköisissä kanavissa, erityisesti yhtä aikaa valmisteilla olevan sähköisen asioinnin ensisijaisuutta koskevan lainsäädännön nojalla. Näiden lakihankkeiden yhteisvaikutuksia on seurattava ja arvioitava tarpeet kuolinpesiä koskeville erityissäännöksille.

Verohallinnon näkemyksen mukaan yhteystietojen ilmoittamista koskevia esitysluonnoksen lainkohtia (Osakasrekisterilain 5 §) olisi hyvä selventää. Kuolinpesän ilmoittajan tulee ilmoittaa vain sellaiset yhteystiedot, joita ei voida suoraan saada VTJ:stä, kuten sähköpostiosoite (jos haluaa sen antaa yhteydenottokanavaksi/yhteystiedoksi).

Kuolinpesän asianhoitajan tai muun yhteyshenkilön yhteystieto on saatavissa osakasrekisteristä tämän lainsäädännön tultua voimaan. Siten esimerkiksi rakentamislain (751/2023) 189 §:n taustalla oleva tarve yhteyshenkilötiedon saamisesta Verohallinnolta kadonnee tuossa vaiheessa. Tämänkaltaisten tietoluovutussäännösten tarve ja sisältö pitäisi kokonaisuudessaan kartoittaa tietoja pyytävissä viranomaisissa ja kyseisten vastuualueiden ministeriöissä jossain vaiheessa EOAVH-lainsäädännön voimaantulon jälkeen.

12. Yleiset huomiot työryhmämietinnöstä

Yleiset huomionne työryhmämietinnöstä:

Verohallinto lähtökohtaisesti kannattaa esitettyä lainsäädäntöä. Sen avulla uudistus voidaan hallitusti toteuttaa ja luoda kuolinpesille uusi asiointia helpottava palvelukokonaisuus sekä samalla tehostaa julkisen hallinnon toimintaa. Tulevan palvelun käyttömahdollisuudet tulevat olemaan laajat.

Kuolinpesän osakaskunnassa on tyypillisesti osakkaita, joilla on hyvät edellytykset digitaaliseen viranomaisasiointiin ja kuolinpesän asioiden hoitamiseen digitaalisesti. Jotta kuolinpesän digitaalisia palveluita voidaan hyödyntää mahdollisimman laajasti, on ensiarvoisen tärkeää luoda palvelut sellaisiksi, että kuolinpesän asioiden hoitamisessa voidaan hyödyntää digitaalisia palveluita myös silloin, kun vain osalla tai yhdellä kuolinpesän osakkaista on edellytykset käyttää digitaalisia palveluita. Perunkirjoituksessa ja muussa kuolinpesän asioiden hoitamisessa käytetään usein apuna lakimiehiä ja muita alan ammattilaisia. Valtuutusmenettelyllä tulee mahdollistaa se, että digitaalinen palvelu on laajasti ja helposti myös näiden ammattilaisten käytettävissä. Hallituksen esityksessä on edelliset seikat huomioon ottaen perusteltua korostaa, että suurella osalla kuolinpesistä on tosiasiallinen mahdollisuus käyttää palvelualustaa.

Mietinnössä esitetyt perusratkaisut mahdollistavat hankkeen tavoitteiden toteutumisen ja perintöverotuksen kehittämisen muiden veromuotojen menettelyä vastaavaksi sekä järkevän jatkokehityksen, jossa perintöverotuksen tietoa voidaan hyödyntää muussa verotuksessa.

Kautto Markus

Verohallinto - Pääjohtaja Markku Heikura, ylitarkastaja Markus Kautto